PDF-XChange Viewer Click to buy NOW! www.docu-track.com

FORSA VE KORSANLIK ÜZERİNE

Bir sohbet havası ile...
4 Kasım 2013, Heybeliada

Benim ortaokul zamanımın okuma kitaplarında, korsanlara dair çok uzun bir şiir vardı. Bazı dizeleri hala ezberimdedir: "Vardiyada bağırdılar/ Üç direkli bir gemi/ Kaptan sordu gür sesiyle/Bandırası belli mi?/Venedikli!.Venedikli!." Onlar"hora(!)", bizimkiler " Allah! Allah! Diye saldırıyorlar. Palalar, yatağanlarla boğaz boğaza!.. Enis Behiç KORYÜREK YAZMIŞ.

Hazırlayan •• (E) Gv. Alb. İbrahim AKKAYA

Bir Tunalı olarak, onun "Tuna kıyısında" şiirinide pek severdim: "Tuna'nın üstünde güneş batarken/ Sevgili yurdumu andırır bana." Oralarda görevliyken, vatan hasretliği çekiyor. Onun "Gemiciler" şiiri de, "Süvariler"i de güzeldi. Ozamanlar bir denizci olacağımı hiç düşünmezdim!

Bütün yazılar-şiirler duygusaldı, kahramanlık ve vatan sevgisi üzerindeydi. Birçoğunun isimlerini, hep hatırlarım. Yahya Kemal'in "Esir Jeminus ve Altor Şehri", çok hoşuma giderdi. Orada Jeminüs, esaretten kurtulur, Pirene bir tepesinde, şükran nişanesi olarak, bir sütun diker. O, bir Roma şehrinde esirdi; kırbaç altında değirmentaşı çeviriyordu! Bir de yazar, İsviçre'nin Altor şehrine gider ve Giyom Tel mabedine vapurla yanaşır. Burası, Giyom Tel'in, vali ve maliyeti ile dolu gemiyi, meşhur fırtınada, kendi çıktıktıktan sonra, ayağı ile gemiyi ittiği ve dalgalara bıraktığı yerdi. Hani, başını üzerindeki elmayı okla vurulan sahne vardır ya, burasını da ziyaret eder. Biz o yaştaki çocuklar, bunları okurken, çok heyecanlanırdık.

Cenap Şehabettin'in "Pilevne yazıları" ile Yaşar Nabi'nin "Göçmenler gelirken" yazısı, bizim Rumeli'den gelişimizle ilgiliydi ve okuyunca, ağlamaklı olurdum.

Dönelim Ömer Seyfettin'in "Forsa"sına... Orada, Malta korsanlarına esir düşüp 20 yıl kürek çeken, Edremit'li Kara Memiş vardı. İhtiyarlayınca, bir adaya çıkarılıp satılır. Yıllarca Edremit'i, eşini ve oğlu Turgut'u sayıklar. Ve bir gün, korsan gemisi sahibi olarak, Turgut oraya gelmez mi?!

İşte bu "forsa" yazısının ilhamı ile bu yazıyı kaleme alıyorum. Yaz-kış, aç-susuz, korkunç fırtınalarda kürek çekmek nasılmış bakalım...

Akdeniz korsanlığı en kısa özetle şöyle özetlenebilir:

Bunlar bağlı oldukları devletin izin belgesi ile korsanlığı meşrulaştırdılar. IX. Asırdan itibaren küçük küçük devletçik olan (İdrisiler ve Fetimiler gibi) bu Kuzey Afrikalılar, Akdeniz'deki birçok adayı ele geçirdiler; İtalya'daki Pisa'yı da yağma ettiler. Onlar da, bunların donanmalarını yaktılar. Bir ara ticari anlaşmalar yaptılarsa da korsanlığa gene devam ettiler.

Asıl korsanlar, XIV. yy.'dan sonra Akdeniz'li Hristiyanlardı. Amaçları, ganimet elde etmek ve esir toplamaktı. Bizim Batı Anadolu'daki beylikleri (Karasi-Saruhan-Aydın-Menteşe) taciz ederek, buralarda üs kurmak istiyorlardı. Çelebi Mehmet ile Venedikliler arasında bir anlaşma imzalandı. Türkler'in İstanbul'u alması ile bu iş biraz gevşedi.

İspanya'daki Endülüs Müslümanları'nın sürülmesi esnasında, korkunç savaşlar oldu. Kemal Reis'le yeğeni Piri Reis, bu savaşlarda kendilerini ispat ettiler; Müslümanların Afrika'ya taşınmasında, çok yardımcı oldular. Endülüs sularında, bir İspanyol filosunu yaktılar ve Malaga'yı da yağmaladılar.

Daha sonraları bu Kanuni, Akdeniz'deki Türk korsanlarını bir çatı altında toplamak istedi ve Barbaros'u İstanbul'a dave etti. O da, Osmanlı'ya biat etti ve geldi.

Barbaros kardeşler gibi niceleri, aslen korsandı. Hepsi de, Osmanlı Devleti için çalıştılar ve Akdeniz'de hakimiyet kurdular.

Bütün Garp Ocakları, korsan yuvası idi. Düşman tarafı (Ceneviz-Venedik-İspanya) da böyleydi.

Korsanlı M.Ö de vardı. Özellikle Arabistan sahilleri, Kızıl Deniz, Aden, Basra Körfezi ve Hint Okyanusu bile...

M.Ö. Romalı Pompeis, Akdeniz'de yüzlerce gemi ile bunları perişan ettiyse de, kökünü kazıyamamıştı!

Büyük İskender zamanında bir korsan, yakalanıp huzura çıkarılır. İskender ona suçunu söyler. Adam da, "Ben, bir gemim ve 5/10 adamımla ekmeğimi çıkarıyorum;

PDF-XChange Viewer Click to buy NOW! www.docu-track.com

ama sen, yüzlerce geminle ve yüzbinlerce askerinle dünyayı fethedip yağmalıyorsun; önce kendini cezalandır!" deyiverir. Ve af!..

Bu cesur söz, İskender'in hoşuna gitmiş ve bağışlamış!

Gelelim bizim korsanlarımıza... Bu konuda, yerli ve yabancı o kadar eser varki... Bir zamanlar, A. Ziya KOZANOĞLU'nun "Türk Korsanları"nı pek severdik. Barbaros Hayrettin Paşa"nın anılarını okumuştuk. Hele hele, Halikarnas Balıkçısı'nın bütün eserlerini (Özellikle Turgut Reis ile Uluç Reis) devirmiştik. Nice korsan filmlerini seyretmiştik. Avrupa ve Amerika müzelerinde, korsanlar bölümü var. Sadece korsanlar için de... Yabancılar bile, biz zimkileri yazmışlar. Onların korsan müzesi olan, "gemileri" de var.

Bebn burada, deniz tarihine gönül vermiş olan Prof.Dr. İdris BOSTAN'dan ve genç bir yazarımız olan Alper Uygur'dan (Bizim Korsanlar-Akdeniz'i Köpürten Osmanlı Leventleri (2009), YKT-İst.) isimli sevimli kitabından alıntıları, bir sohbet havası içinde aktarmakla yetiniyorum.

Hepside leventlikten yetişme. Korsanlık yapmışlar, bazıları "Kaptan-ı Derya" olmuşlar. Kahraman Turgut Reis'imizin hakkı yenmiş! Ama o gönlümüzün Kaptan-ı Derya'sı.

Aslında, bunların çoğu, bize yabancı! Ama Osmanlıya biat etmişler, böyle büyük bir devletin emrine girmişler.

Osmanlı korsanlığının maerkezi Afrika. "Garp Ocakları" denen "Cezayir-Tunus-Trablusgarp"... Buralara, Berberi kıyıları da denir. Ana merkez Cezayir. Berberilikten "barbarlık" türetilmiş!

Tarihten bildiğimiz gibi, Araplar ve Berberiler, 711 yılında Cebelitarık'tan İspanya'ya atlamışlar ve 700 yıl kalmışlar.

Şimdi "Atlas Tarih" dergisinden Prof.Dr. İdris BOSTAN'ı dinleyelim: "Barbaros, ilk deniz beylerbeyidir. İstanbul'da ilk işi tersaneye bir çeki-düzen vermek olmuştur. Çünkü O ve beraberindekiler, yıllar süren denizcilikleri sırasında gemi inşa ve tamir işlerinde uzmanlaşmışlardı. O, öncelikle Akdeniz iklimine ve kıyılarını özelliklerine göre gemi tipine önem veriyordu. Akdeniz'de durgun havalar günlerce sürerdi; koylar ve küçük limanlarda yelkenli gemiler kullanışlı değildi. Yelkenliler seri hareket edemiyordu, kabiliyetleri azdı. Kadırgalar ise sığ sularda bile dolaşabiliyorlardı. Kemal Reis'ten itibaren uzun menzilli toplar da kullanılmaya başlanmıştı (...)"

Prof.Dr. İdris BOSTAN şöyle devam ediyor: "Venedik, yelkenli gemileri tercih ederken, gene de XVI. yy.'da kürekli gemilere yöneldi. Onlar, kadırgaların cepheden hücum, rampa etmek ve önünü kesme taktiklerini iyi biliyorlardı. Nitekim, XVII. yy. da batıdan gelen okyanus yelkenlileri karşısında, uzun tartışmalar yaşandı ama Venedik, gene de kadırgayı tercih etmişti.

Osmanlı da kalyon inşasına geçmede gecikildiğini şöyle ifade eder: "Donanmaların sevk ve idaresi meselesi var. Her donanmanın sefere çıkışında, onların ihtiyacı olan gıda maddeleri ve binlerce kürekçinin temini meselesi var; ayrı bir organizasyon gerekmektedir." Kalyon, zor kabul ediliyor: Avrupalılar, Galion diyor. Yelkenli ve kürekli dir, 2/3 ambarlıdır. Karaka, barça, karavela, burton gibi çeşitleri var. İlk kez, II. Beyazıt döneminde kullanılmaya başlandı. "Göke" adını taşıyordu. Kanuni zamanında, 1500-200 tonilatoya kadar çıktı. Kamusu Bahri'ye göre Lenger, Firkate, Barça, Karaka, Kepek, Göke, Karavele, Karavana, Büyten, Pırık Potaya, Şayka, Karamürsel ve Darbuna isimleri var.

Özetle Osmanlı, okyanustan önce Akdeniz'i düşünüyordu. Malta-Kıbrıs-Girit meseleleri vardı. Avrupalılar ancak 17. yy.ın ortalarında Akdeniz'le uğraşmak yerine, Amerika, Afrika, Hindistan ve Endonezya'yı paylaşmaya gidiyorlardı. Biz ise, hala Girit'le uğraşıyorduk; alınışı 1669'da oldu ve savaş tam 24 yıl sürdü! Gelelim bizim kürekçilere: Önce gemi hizmetlerine bakalım; yani kürekçi çeşitlerine...

"Kürekçi-ocaklık (avarız) kürekçi-esnaftan alınan kürekçiler-hodgirifte kürekçiler-miri esirler-suçlular..."

Her yıl Osmanlılar, Hristiyan diyarlarından ya savaşarak ya da zorla, çok sayıda esir getiriyordu. Türk korsanlar tarafından tutsak edilen esirlerin sayısı daha çoktu. Esirlerin bir kısmı, pazarda satılırdı. Diğerleri, ya tersane işlerinde çalıştırılıyor ya da kadırgalara dağıtılıyordu. Onların ikamet yeri zindandı. Onlara karşı muameleler, çok kötüydü. "Forsalar için tek kurtuluş yolu ölümdü!"

Karlofça Antlaşması'ndan(1699) sonra, esir sayısı azaldı. 19.yy.a gelindiğinde, zindan kapatıldı. Zindanda yaşamak korkunçtu! Öldüklerinde Hasköy tarafında, en yüksek bir yerde, tek bir çukura gömülüyorlardı; dini törensiz olarak! Sultan Abdülaziz'in gerçekleştirdiği reformlar sayesinde, zindan yaşamı da kapandı (Tophane-Beşiktaş-Kasımpaşa zindanları). 1591 yılında, Avusturya-Alman elçilik heyetiyle İstanbul'a gelen Baron Wratislaw, zindana düşer! Buradaki yaşamı şöyle anlatır: "Zindanın en iyi bölümü Tersanede çalıştırılan ustalara ayrılmıştı. Buradan, kadırgalara gönderilen tutsakların geriye bıraktıkları giyisiler, çok çirkin kokulu paçavralar idi. Biz bunları, yastık olarak kullanırdık! Uzun süre sonra, bizi de sonradan Müslüman olmuş, İtalyan doğumlu Ahmet Reis'e teslim ettiler. O da bizi, bir kadırganın yalı kütüğüne zincirletti! Sonra, 5 forsanın çektiği küreğe oturtulduk. Kadırga, oldukça büyüktü. Dünyada, bu kadırgada kürek çekmenin ne zor bir şey olduğunu anlatmak imkansız!"

"Bizim gibi Hristiyan olanlar, küreğe mahkum olan canilerle, oturakların altındaki zincirlere, ayaklarımızdan bağlanıyorduk. Çanakkale'den çıkınca da, bileklerimize demir kelepçeler geçiriliyordu. Bunlar, kaçmamamız içindi. Sırtımızda da, dana-ya vurulan damga gibi, damgalanıyordu." Burada, Korsika'da gemilerini bakım için karaya çekince esir alınan, Koca Turgut Reis'i hediye eder. Tam 3 yıl kürek çeker. Özgürlüğü için para teklifleri kabul edilmez.

Barbaros, Fransa'ya yardımdan dönmektedir. Durumu bildiği için, Cevova Limanına girer; şehri topa tutacağını, yağmalayacağını ve yakacağını söyler. Turgut Reis böyle kurtarılır.

Baba Oruç da, Rodos'taki bir çarpışmada esir düşer; 2 yıl kürek çeker. Bir fırsat bulur ve kaçar. Fakat bir süvari mızrağı ile öldürülür.

Korsanlık işleri böyledir hep. Uluç Ali Reis'in de nice maceraları vardır. Aslında o, İtalya'nın Castella kasabası kırlığında çobanlık yaparken, Barbaros'un reislerinden Ahmet Ağa tarafından yakalanıp, hemen küreğe koşulur. Tam 16 yıl kürek çeker. Adı, "Luca Gıani"dir. "Uluç Ali"ye çevrilir. Uluç, Arapçada "dönme"dir. Gözü pek, cin gibidir, çalışkandır, kendini sevdirir. Zamanla, kürek yerine bir gemi sahibi olur; maceralar başlar...

Gemiler çoğalır. İspanyol-Endülüs savaşlarında Tunus'u ele geçirir, Malta filosundan 20 çektiriyi kapıverir! İnebahtı felaketinde, gemilerini kurtarır ve doğru istanbul'a... Kaptan-ı Derya yapılır. Bilinen hikaye: "Direkleri gümüşten, yelkenleri atlastan bir filo (....) ve tekrar denize açılış... Çok zengin olmuştur. Artık "Kılıç Ali"dir. Tophane'deki cami onun adını taşır.

Biz, İnebahtı felaketini ve hatta Donkişot kahramanı Cervantes'in burada kolunu kaybettiğini geçiyoruz. Biz, korsanlıktan ve forsalıktan söz ediyoruz. Gemileri de uzun uzun anlatmıyoruz. Ama donanmanın amiral gemisi olan "Kapitane (capitana)" den, biraz söz etmeliyiz: 500 kürekçi, 250 savaşçı (gemici ve topçusu ile) 800 kişiliktir. 20 kadar topu var...

Korsan demek, hırsız-haydut-vurguncu demekti. Peki, ganimet paylaşımı nasıl olurdu? Öncelik beyinde!(1/7)'si onun... O da, saraya kadar dağıtıyor! Sarayın (padişahın) da gemisi, "Baştarde-i Humayun" (riyale-reale-royal-capitane-kapitane) adını taşır. Her yer, her şey yeşildir, yeşil sancak çeker...

Zavallı kürek mahkumları! Bir küreğe 5/6 kişi koşuluyor! Kürekler çok ağır! Hele hamleye düşmek! Bir ritm halinde çekilecek, yoksa çıplak sırtına kamçıyı yiyeceksin! Yediğin ekmek değil, kurutulmuş peksimet. Onu da sirkeye batıracaksın. Ya "Hacet işleri?!" Olduğun yere... Sonra gemi, sığ suya batırılıp yıkanıyor, ya da taşıma suyuyla...

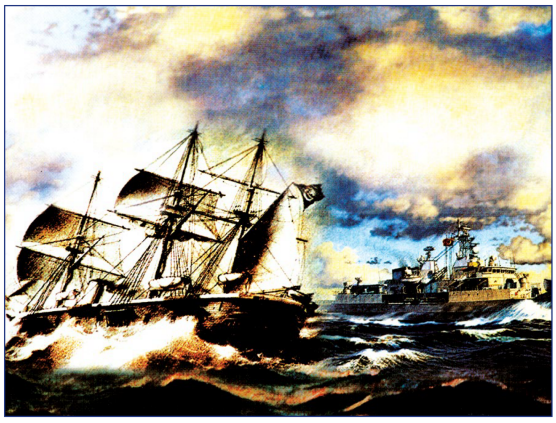
Hey koca Barbaros!.. Sen ki halis Türk idin. Bir davet aldın Kanuni Sultan Süleyman'dan... Ona, hazineler getirdin Cezayir'den. Haliç, sana emanet edildi. Kaptan-ı Derya oldun. Akdeniz'i titrettin, Preveze'yi Osmanlı'ya hediye ettin.

Beşiktaş demek, "Barbaros" demekti. Sefere çıkan donanma, senin türbeni selamlayarak yoluna devam ederdi.

Çok yıllar sonra, o meydan senin adına düzenlendi, heykelin dikildi. Bizler liseydeyken, o meydanda Preveze'yi kutladık. Yavuz ve donanma tam karşımızdaydı. Gururlandık!

"Cezayir" demek sendin, Uygur'dan aldığımız bir Cezayir türküsünün küçük bir bölümünü, sana adıyorum:

"Cezayir'in gemileri yağlanır/Yağlanırda iskeleye bağlanır/..../ Cezayir'in yüksek olur evleri/ İçindedir ağaları beyleri/ Cezayir'e kara bayrak asıldı/ Koçyiğitler kan ağladı..."

İÇİNDEKİLER SAYFASINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ